

Socializace

Jde o jeden z klíčových pojmů v sociální psychologii

Bůh nás stvořil jako společenské bytosti, potřebujeme sociální prostředí k životu, k tomu, abychom se vůbec mohli stát osobností v psychologickém slova smyslu. Osobností se nerodíme, ale stáváme - a to v procesu socializace, kdy si postupně osvojujeme lidské psychické vlastnosti.

Socializace je proces, v němž dochází k postupné přeměně člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou; je to proces kultivace člověka, jeho postupné utváření.

Socializace individua se realizuje ve společenském životě, zejména v průběhu mezilidských interakcí. Za produkt socializace lze označit osobnost jedince jako výsledek jeho sociálních zkušeností (sociálního učení).

Socializace či **akulturace** je velmi komplexní téma.

V rámci socializace jde o postupné osvojování:

- základních kulturních a sociálních návyků - stolování, udržování tělesné čistoty, oblékání, další sebeobsluha, slušné chování - pozdravit, poprosit, poděkovat,...)
- užívání předmětů denní potřeby jako účelných nástrojů
- mateřského jazyka a dalších forem komunikace
- základních poznatků - časoprostorové, příroda, společnost, svět
- sociálních rolí
- orientace v společenských normách a hodnotách (co se smí, nesmí, je hezké, ošklivé, nezdořilé,...)
- postupný vývoj sebekontroly a volní regulace chování (

V podstatě je to proces učení, zejména sociálního, protože se uskutečňuje od nejranějšího věku dítěte v jeho styčích se sociálním okolím, tj. zpravidla v interakci dítěte a rodiny. Proces socializace je v podstatě postupným zdokonalováním sociální orientace člověka v prostředí. Nejde přitom o proces pasivního přebírání vzorců, ale jedinec je aktivní, vybírá si a modifikuje.

Socializaci v rámci rodiny nazýváme **primární socializace**; uskutečňuje se tedy v procesu rodinné výchovy, která je současně mediátorem vlivu dané kultury; cílem rodinné výchovy je totiž uvést dítě do příslušného kulturního prostředí, naučit je orientaci v tomto prostředí plném symbolů a společenských standardů. Rodina je tedy rozhodujícím a maximálně socializujícím faktorem.

Na tuto primární socializaci pak navazuje další společenská instituce, škola, a později pracovní organizace, kde se dospělí musí učit novým, pracovním rolím.

Zejména v primární socializaci jde také o získání postupné sebekontroly vlastního chování podle určitých norem. Cílem úspěšné socializace je nahrazení externích sankcí interní kontrolou. Sociální vývoj jedince směřuje od vnější kontroly chování prostřednictvím

sankcionovaných norem ke kontrole vnitřní prostřednictvím vnitřního sebezpevnování. Jinak řečeno: od vynucování vnějším tlakem k vnitřní autoregulaci tím, co bychom mohli nazvat svědomí. Tato internalizovaná (zvnitřněná, vnitřně přijatá) kontrola je vytvářena anticipováním (předjímáním) důsledků budoucího jednání. Vytváří se očekávání, že určité způsoby chování budou odměněny, jiné ignorovány nebo potrestány, a vytváří se následující relace:

anticipace odměny – aktivace chování, které vede k odměně
anticipace trestu - útlum chování, které by vedlo k trestu

Pamatujme si, že zde nejde jen o vnější důsledky, uplatňuje se zde anticipace interních důsledků, vztahujících se k sebehodnocení, tedy sebeodměňování a sebetrestání.

Socializace podstatně zasahuje všechny dimenze lidské psychiky, dítě se učí nejen vzorcům chování, které daná společnost, tj. kulturní prostředí a skupiny, k nimž člověk přísluší, nýbrž i vzorcům citů a snah. Dítě se nejen učí mluvit jazykem svého národa, jíst určité pokrmy a chovat se určitým způsobem k ostatním lidem, ale také pociťovat určité apetence a averze, mít určité potřeby, projevovat určité záliby a zájmy, mít určité tendence.

Socializace však trvá celý život; nové vzorce chování se lidé musí učit, když uzavírají manželství, vstupují do zaměstnání a procházejí nějakými životními změnami. Zkušenosti z dětství a ze školy nepřipravují člověka plně na požadavky dospělosti. Průběžně se v procesu socializace v dospělosti uplatňuje vliv masmédií, náboženských a jiných organizací, styky s druhými lidmi a z nich někdy plynoucí korektivní zkušenosti.

V rámci socializace se však kromě přizpůsobování osobnosti jedince požadavkům společnosti zachovává i určitá míra individuality. Produktem socializace je tak určitý systém rolí, hodnot, návyků, zvyků a stereotypů charakteristický pro individuální osobnost.

Shrnutí:

Socializace = postupné vrůstání do společenských podmínek života, postupná orientace v daném sociokulturním prostředí a osvojování účelného chování přiměřeného tomuto sociálnímu prostředí.

Socializace je tedy v podstatě procesem učení, zejména sociálního učení.

Osvojujeme si:

- mateřský jazyk a další formy sociální komunikace
- základní kulturní návyky (sebeobsluha, vhodné chování aj.)
- způsoby užívání předmětů
- základní poznatky, časoprostorovou orientaci
- sociální role
- společenské hodnoty a normy
- sebekontrolu a volní regulaci chování
- vzorce prožívání (emoční vzorce)

Proces socializace se odehrává zejména prostřednictvím rodinné výchovy, později též školní a dále vlivu vrstevnických a jiných skupin na formování osobnosti jedince. Jednoznačně

nejdůležitější úlohu však má rodinné prostředí, skrze ně se totiž filtrují vlivy širšího společenského a kulturního prostředí na vývoj jedince.

Zásadní z hlediska socializace je zejména raný věk dítěte, dětství a též dospívání, nicméně každé další životní období s sebou přináší nové vývojové a socializační úkoly a požadavky, a proto socializace je celoživotním procesem.